

بررسی بیان تلویحی در نسخه دبله و زیرنویس انیمیشن: موردپژوهی انیمیشن‌های قرمز شدن (۲۰۲۲)، مهاجرت (۲۰۲۳) و درون بیرون (۲۰۱۵)

پریا آزاد

استاد حق التدریس دانشگاه آزاد اسلامی واحد ساری

چکیده

اگرچه بیان تلویحی در مطالعات ترجمه قابل تأمل است، به نظر می‌رسد در حوزه ترجمه دیداری-شنیداری، به خصوص در ترجمه انیمیشن، پژوهش‌های کمی به موضوع بیان تلویحی پرداخته است. هدف از پژوهش حاضر این است تا با بررسی نسخه دبله و زیرنویس سه انیمیشن خارجی قرمز شدن (۲۰۲۱)^۱، مهاجرت (۲۰۲۳)^۲ و درون بیرون (۲۰۱۵)^۳ استفاده از بیان تلویحی در ترجمه انیمیشن‌ها را ارزیابی و مقایسه نماید. چارچوب نظری در این پژوهش تعریف وینی و دارلنت (۱۹۹۵) در مورد بیان تلویحی است. پژوهش حاضر در بخش نخست رویکردی کیفی داشته، نمونه‌گیری به روش هدفمند صورت گرفته و داده‌ها به روش تحلیل محتوای قیاسی بررسی شده‌اند و بخش دوم براساس رویکرد توصیفی صورت گرفته است. با توجه به یافته‌های بدست‌آمده از مرحله نخست، بیان تلویحی در نسخه دبله بیشتر صورت گرفته و نسخه زیرنویس به نسخه اصلی وفادار بوده است. همچنین، با توجه به بررسی‌های صورت گرفته بیشترین استفاده از بیان تلویحی در زمینه مسائل فرهنگی رخ داده است و بعد از آن به ترتیب در مسائل سیاسی، مذهبی و علمی بوده است. با توجه به یافته‌های بدست‌آمده از بخش دوم پژوهش حاضر، آن دسته از مترجمانی که فایل‌ها را به منظور دبله دریافت کرده بودند نسبت به مترجمانی که فایل‌ها به منظور زیرنویس دریافت کرده بودند، از بیان تلویحی بیشتر استفاده کردند.

کلیدواژه: ترجمه دیداری-شنیداری، دبله، زیرنویس، بیان تلویحی، ترجمه انیمیشن و محدودیت‌های فرهنگی

¹. Turning Red

². Migration

³. Inside-Out

۱. مقدمه

در دنیای امروزی، با وجود رسانه‌های دیجیتال، گسترده‌شدن دسترسی به اینترنت، گوشی‌های هوشمند و فناوری‌های جدید، جهان به مکان کوچکتری تبدیل شده است که به فرهنگ‌ها و زبان‌های مختلف امکان تعامل بیشتر را داده است. به دلیل برتری‌های تکنولوژیکی، توزیع محصولات فرهنگی خارجی در سراسر جهان امری اجتناب‌ناپذیر شده است. بنابراین، ترجمه دیداری-شنیداری^۱ نقش مهمی را در ارتباطات بین فرهنگ‌ها و زبان‌ها ایفا می‌کند و این امر اهمیت مترجمان در این حوزه را نمایان‌تر می‌کند.

در حوزه ترجمه دیداری-شنیداری، ترجمه انیمیشن یکی از دشوارترین و پیچیده‌ترین چالش‌هاست. امروزه، انیمیشن‌ها بخشی از محصولات دیداری-شنیداری هستند که توجه کودکان را به خود جلب کرده‌اند. بیشتر مخاطبان این محصولات کودکان و نوجوانانی هستند که زبان مادری آنان انگلیسی نیست. دوبله^۲ و زیرنویس^۳ جز اصلی‌ترین شیوه‌های ترجمه انیمیشن محسوب می‌شوند. هر یک از این روش‌ها تا حدودی در نسخه اصلی دخل و تصرف می‌کنند تا آن را به فرهنگ و زبان مخاطب مقصد نزدیک کنند و محتوای آن را طبیعی، آموزشی و سرگرم‌کننده جلوه دهند.

امروزه انیمیشن‌ها در بین خانواده‌های ایرانی بسیار محبوب شده‌اند. والدین معمولاً نسخه دوبله یا زیرنویس انیمیشن‌های انگلیسی موجود در بازار را به منظور سرگرمی فرزندان خود تهیه می‌کنند. اما اینکه تا چه اندازه ترجمه این انیمیشن‌ها با هنجارهای فرهنگی و ایدئولوژیک جامعه ایرانی به عنوان یک کشور با فرهنگ و معتقد به آداب و رسوم همسو باشد موضوع مهمی است که باید مورد توجه جدی قرار بگیرد.

بخش چالش برانگیز در فرآیند ترجمه انیمیشن این است که مخاطبان آن کودکان هستند و آنها تجربه و دانش محدودی در مورد مفاهیم مختلف دارند. درک آنها از مفاهیم و مسائل گوناگون نسبت به بزرگسالان کاملاً متفاوت است. بنابراین، مترجمان در حوزه ترجمه انیمیشن باید نسبت به سطح درک کودکان، به عنوان مخاطب هدف این نوع فیلم‌ها، از آگاهی کافی برخوردار و با زبان کودکان آشنا باشند.

علاوه بر این، ممکن است در انیمیشن‌های خارجی مفاهیمی وجود داشته باشد که در زبان مقصد به راحتی قابل انتقال نباشند. گاهی انیمیشن‌های خارجی دارای مفاهیمی هستند که ممکن است دانستن آنها در سنین پایین برای کودکان مناسب نباشد و چه بسا دانستن آنها برای روحیه کودکان و خردسالان که در مرحله رشد ذهنی، اخلاقی، عاطفی، اجتماعی هستند آسیب‌زا و مخرب باشد برای مثال خشونت والدین، خرافات و غیره.

^۱ . Audiovisual Translation

^۲ . Dubbing

^۳ . Subtitling

در برخی موارد مفاهیمی در زبان مبدا وجود دارد که در فرهنگ زبان مقصد پذیرفته شده نیست، برای مثال نوشیدن مشروبات الکلی با فرهنگ زبان فارسی سنخیتی ندارد، گاهی مفاهیمی در زبان مبدا وجود دارد که دانستن جزئیات آن ممکن است برای مخاطب کودک و خردسال جایز نباشد برای مثال جزئیات روابط زناشویی، بلوغ دختران و غیره.

بنابراین در موقعیت‌های ذکر شده مترجم یا آن مفاهیم را به صورت کامل حذف می‌کند و یا در برخی موارد سعی می‌کند آن مفاهیم را تلویحاً و سربسته به فرهنگ زبان مقصد منتقل کند و آن را به مخاطب کودک برساند.

هدف از پژوهش حاضر این است تا با بررسی نسخه دوبله و زیرنویس سه انیمیشن خارجی «قرمز شدن ۲۰۲۲»، «مهاجرت ۲۰۲۳» و «درون بیرون ۲۰۱۵»، استفاده از بیان تلویحی^۱ در ترجمه این انیمیشن‌ها از انگلیسی به فارسی را ارزیابی و مقایسه نماید. پژوهش حاضر می‌کوشد تا بر مبنای یافته‌های بدست آمده از ارزیابی مقایسه‌ای انیمیشن‌ها به پرسش زیر پاسخ دهد:

۱- با توجه به بررسی‌های صورت گرفته، بیان تلویحی در دوبله انیمیشن بیشتر استفاده می‌شود یا زیرنویس؟ در ترجمه چه مسائل و مفاهیمی بیان تلویحی بیشتر رخ داده است؟

و همچنین می‌کوشد براساس نتایج حاصل از ترجمه شرکت‌کنندگان به فرضیه زیر پاسخ دهد:

۲- مترجمان در دوبله انیمیشن نسبت به زیرنویس بیشتر تحت تاثیر فرهنگ حاکم بر جامعه ایرانی قرار دارند و از بیان تلویحی بیشتر استفاده می‌کنند.

۲. پیشینه پژوهش

با توجه به یافته‌های (اکبری و همکاران، ۲۰۲۱، ص. ۴۷۷) ترجمه دیداری-شنیداری یکی از شاخه‌های اصلی در مطالعات ترجمه است و بررسی چالش‌های این حوزه توجه پژوهشگران را جلب کرده است. دیاز (۲۰۰۴) معتقد است به دلیل حجم زیاد محصولات فرهنگی که به فرهنگ‌های مختلف وارد می‌شوند، ترجمه‌های صورت گرفته در حوزه دیداری-شنیداری از مهم‌ترین فعالیت‌های دنیای امروزی است (عباسی، ۲۰۲۳، ص. ۹). مترجمان در برخورد با یک محصول دیداری-شنیداری با چالش‌ها و محدودیت‌هایی مواجه هستند. به عنوان مثال، آنها باید کلمات را با تصویر، جلوه‌های صوتی زبان اصلی و غیره مطابقت دهند (معلمی و همکاران، ۲۰۲۳، ص. ۶۱).

دیاز (۲۰۰۹) معتقد است ترجمه دیداری-شنیداری تنوع زیادی دارد و ترجمه فیلم‌های سینمایی و انیمیشن بخشی از آن است. مجموعه‌های تلویزیونی، مستند، بازی‌های ویدیویی و غیره جنبه‌های دیگری از ترجمه دیداری-شنیداری را تشکیل می‌دهند (یزدانی مقدم و همکاران، ۲۰۱۷، ص. ۷۷).

¹ .Implication

به اعتقاد دیاز (۲۰۰۹)، زیرنویس، دوبله و صداگذاری سه نوع ترجمه دیداری-شنیداری هستند. به گفته وی، «زیرنویس شامل ارائه یک متن نوشته شده در پایین صفحه نمایش است و شامل تبادل گفتگوی اصلی گویندگان و همچنین سایر عناصر زبانی است که بخشی از تصویر دیداری را تشکیل می‌دهند» (یزدانی مقدم و همکاران، ۲۰۱۷، ص. ۷۸).

پتیت (۲۰۰۴) معتقد است «در یک نسخه زیرنویس، بیننده گفتگو را به زبان دیگری می‌شنود، زیرنویس را می‌خواند و تصویر را تماشا می‌کند اما در نسخه دوبله، بیننده در حین تماشای تصویر اصلی، به نسخه ترجمه شده دیالوگ‌های اصلی گوش می‌دهد» (یزدانی مقدم و همکاران، ۲۰۱۷، ص. ۷۸).

گوتلیب (۱۹۹۸) دو شکل زیرنویس را برمی‌شمارد که عبارتند از زیرنویس درون-زبانی و بین-زبانی. منظور از درون-زبانی زیرنویس کردن در زبان مبدا است و زیرنویس بین-زبانی به زیرنویس در زبان مقصد اشاره دارد. این نوع زیرنویس به عنوان روشی برای آموزش و یادگیری زبان‌های خارجی استفاده می‌شود (یزدانی مقدم و همکاران، ۲۰۱۷، ص. ۷۶).

به اعتقاد چائوم (۲۰۱۲) زیرنویس‌ها به دسته‌های زیر تقسیم می‌شوند: زیرنویس معمولی، بین‌نویس، زیرنویس، زیرنویس برای ناشنویان، کم ناشنویان، زیرنویس با ترجمه هواداران (معلمی و همکاران، ۲۰۲۳، ص. ۶۱).

به اعتقاد امین رعایا و همکاران (۲۰۱۶) ترجمه در نسخه زیرنویس به صورت کلمه به کلمه و وفادارانه است در حالی که در نسخه دوبله ترجمه ارتباطی است. علاوه بر این، در نسخه دوبله متن ترجمه شده و گفتگوها توسط چندین فرد مانند مترجم، ناظر کیفی، کارگردان و غیره بررسی می‌شوند (حاجبی و همکاران، ۲۰۲۲، ص. ۲).

با این حال به اعتقاد اوررو (۲۰۰۴) در حال حاضر زیرنویس یک صنعت رو به رشد و رایج‌ترین راهکار در ترجمه دیداری-شنیداری است. غلامی و همکاران (۲۰۱۸، ص. ۷۸) معتقدند راهکار زیرنویس به دلیل ارزان بودن، نسبت به دوبله ترجیح داده می‌شود.

دیاز (۲۰۰۹) معتقد است دوبله به جایگزینی صدای نسخه اصلی با نسخه زبان مقصد اشاره دارد به طوری که صداهای زبان مقصد و حرکات لب بازیگران هماهنگ می‌شود و بینندگان زبان مقصد معتقدند که بازیگران به زبان آنها صحبت می‌کند (یزدانی مقدم و همکاران، ۲۰۱۷، ص. ۷۸). به اعتقاد حاجبی و همکاران (۲۰۲۲) دوبله، جایگزینی متن زبان مبدا با زبانی متفاوت از متن اصلی است در حالی که در نسخه زیرنویس، متن اصلی همراه با ترجمه آن به زبان مقصد به صورت نوشتاری نمایش داده می‌شود (عباسی، ۲۰۲۳، ص. ۱۰).

به اعتقاد عباسی (۲۰۲۳، ص. ۱۰)، از آنجایی که واژگان و ساختارهای دستوری انتخاب شده توسط مترجمان در نسخه دوبله با نسخه زیرنویس متفاوت است، محققان به این موضوع می‌اندیشیدند که نسخه دوبله محصولات فرهنگی نسبت به نسخه زیرنویس آنها، به دلیل محدودیت‌هایی که از لحاظ فنی، زمانی و غیره وجود دارد، باید صریح‌تر باشند.

پدرس (۲۰۱۰) دوبله را در مقایسه با زیرنویس، که طبیعتاً به سمت بیگانه‌سازی متمایل است، به دلیل بومی‌سازی به عنوان یک حرکت ملی‌گرایانه و حمایت‌گرانه می‌داند (امیریوسفی و همکاران، ۲۰۲۱، ص. ۱۱۳).

علاوه بر این، ایوارسون و همکاران (۱۹۹۸) معتقدند دوبله در کشورهایی با احساسات عمیق در زمینه ملی‌گرایی، گزینه ارجح است، جایی که اعتقاد بر این است که زبان ملی باید محافظت و حمایت شود (امیریوسفی و همکاران، ۲۰۲۱، ص. ۱۱۳).

اگرچه بیان تلویحی در ترجمه قابل تأمل است، به نظر می‌رسد پژوهش‌های کمی به موضوع بیان تلویحی پرداخته است. محققانی مانند پدرس و فابر (۲۰۱۰)، بچر (۲۰۱۱) و متسنائر و واندپیت (۲۰۱۷) اندکی در زمینه بیان تلویحی تحقیق کرده‌اند (تبوهو و همکاران، ۲۰۲۳، ص. ۴).

وینی و داربلنت (۱۹۹۵) بیان تلویحی را اینگونه تعریف می‌کنند: «یک تکنیک ترجمه‌ای است که عبارت است از انتقال معنای آنچه در زبان مبدأ به صورت تصریحی بیان شده است به صورت مفهومی که در زبان مقصد، با تکیه بر زمینه یا موقعیت، به صورت تلویحی بیان می‌شود» (فجر، ۲۰۱۸، ص. ۷۰).

به اعتقاد بچر (۲۰۱۱)، بیان تلویحی در موقعیت‌هایی صورت می‌گیرد که در آن متن مقصد نسبت به متن مبدأ دارای جزئیات کمتری است (تبوهو و همکاران، ۲۰۲۳، ص. ۴). این بدان معناست که آنچه به طور واضح و صریح در متن مبدأ بیان شده است در متن مقصد تعبیه یا به عبارتی فشرده شده است (تبوهو و همکاران، ۲۰۲۳، ص. ۴).

بیان تلویحی به صورت کلی به فرآیندی اطلاق می‌شود که از طریق آن عناصر خاصی در زبان مبدأ حذف می‌شوند و با انجام این کار، مفاهیم به صورت تلویحی وارد زبان مقصد می‌گردند (الحمادی و همکاران، ۲۰۲۲، ص. ۳۰۶۵).

حتیم و ماندی (۲۰۰۴) معتقدند بیان تلویحی شکلی از حذف است که در آن کلمات، عبارات یا جملاتی که در متن مبدأ وجود دارند ممکن است عمداً یا ناخواسته در متن مقصد حذف شوند. این بدان معنی است که در طول فرآیند ترجمه، مترجمان ممکن است تصمیم بگیرند اطلاعات خاصی را که نبود آنها خدشه‌ای به پیام اصلی وارد نمی‌کند، حذف کنند (تبوهو و همکاران، ۲۰۲۳، ص. ۵).

به اعتقاد کامنیکا (۲۰۰۷)، بین بیان تلویحی و حذف همبستگی وجود دارد، اما تفاوت آنها به بازیابی مفاهیم بستگی دارد. حذف عبارت است از عدم وجود مفهوم مربوطه از متن مبدأ در متن مقصد، این بدان معنی است که با حذف هیچ شانس برای بازیابی عنصر مربوطه وجود ندارد زیرا عنصر به صورت کامل کنار گذاشته می‌شود، در حالی که با استفاده از بیان تلویحی امکان بازیابی معنا از بافت متن مقصد وجود دارد (تبوهو و همکاران، ۲۰۲۳، ص. ۵).

دیمیتریو (۲۰۰۶) معتقد است، بیان تلویحی و حذف راهبردهایی نزدیک به هم هستند، بنابراین مترجمان ممکن است از آنها به عنوان مترادف نیز استفاده کنند (تبوهو و همکاران، ۲۰۲۳، ص. ۵).

به اعتقاد غلامی و همکاران (۲۰۱۸، ص. ۷۳)، اوایل قرن بیستم، جهان شاهد ظهور شکل جدیدی از رسانه‌های سرگرم‌کننده به نام انیمیشن بود که مخاطبان آن کودکان و نوجوانان بودند. انیمیشن‌ها دسته جدیدی از مخاطبان را مخاطب قرار دادند که به تدریج به یک گروه فرهنگی متمایز تبدیل شدند و سهم گسترده‌ای از بازار رسانه‌ای به این گروه تعلق گرفت.

با توجه به یافته‌های (یارمحمدی و همکاران، ۲۰۲۲، ص. ۴۶۰)، هدف از تولید اثر در حوزه کودک ایجاد ارتباط با کودک است، بنابراین ضرورت دارد نویسنده و مترجم با شیوه برقراری ارتباط با این گروه از مخاطبان، شناخت و آگاهی کافی داشته باشد تا مفاهیم و تعبیر زبان مبدا به درستی منتقل گردد.

ماگون (۲۰۱۰) معتقد است محبوبیت انیمیشن‌ها با دیدگاه‌های خوش‌بینانه و بدبینانه در مورد تأثیر آن بر مخاطب گروه کودک و نوجوان همراه بود. دیدگاه اول بر ایجاد فرصت‌های مشارکت کودکان و نوجوانان در اجتماع تمرکز داشت در حالی که دیدگاه دوم در مورد معصومیت کودکان و نوجوانان هشدار می‌داد (غلامی و همکاران، ۲۰۱۸، ص. ۷۳). در نتیجه، انیمیشن‌ها نیز مانند هر رسانه دیگری تحت محدودیت‌ها و دغدغه‌های اخلاقی، فرهنگی و سیاسی قرار گرفت. این دغدغه‌ها وقتی به موضوع ترجمه انیمیشن‌های تولید شده توسط یک کشور خارجی می‌رسد جدی‌تر می‌شود. این امر سبب می‌شود مترجمان بخش‌هایی از متن اصلی را به دلیل وجود تفاوت‌های فرهنگی حذف کنند. راهکار حذف در انیمیشن‌های خارجی می‌تواند در سطح دیداری یا کلامی صورت گیرد (غلامی و همکاران، ۲۰۱۸، ص. ۷۳).

به اعتقاد کلینبرگ (۱۹۸۶)، ترجمه انیمیشن‌های متحرک، نوع خاصی از ترجمه است که باید توانایی‌های شناختی دریافت‌کنندگان آن، یعنی کودکان را در نظر بگیرد (منصفی، ۲۰۱۸، ص. ۱۱۹). یکی از نکات مهم در ترجمه انیمیشن به عنوان عامل ارتباط فرهنگی، تفاوت در زمینه مسائل فرهنگی در جامعه مبدا و مقصد می‌باشد. بر این اساس مترجم باید به مسائل و مقولات فرهنگی در هر دو جامعه مبدا و مقصد اشراف کافی داشته باشد و همزمان که از زبان و فرهنگ مخاطبان جامعه خود شناخت لازم را دارد باید نسبت به ویژگی‌های زبانی و فرهنگی زبان مبدا نیز آگاهی کافی داشته باشد (صاعدی و همکاران، ۱۳۹۸، ص. ۲۶۴).

حتیم و میسون (۱۹۹۷) جز اولین پژوهشگرانی بودند که به این واقعیت دست یافتند که مترجم در یک بافت اجتماعی عمل می‌کند که بخشی از آن زمینه است، هدف اصلی مترجمان پر کردن شکاف و آشتی بین فرهنگ‌ها است. بنابراین در این نوع میانجی‌گری نمی‌تواند ردپایی از فردیت در محصول نهایی وجود داشته باشد (منصفی، ۲۰۱۸، ص. ۱۱۹).

با توجه به یافته‌های کریمی (۱۳۹۳، ص. ۱) در ترجمه انیمیشن، نسخه دوبله نسبت به نسخه زیرنویس نزدیکی و همخوانی بیشتری با زبان محاوره‌ای دارد. در ترجمه انیمیشن، نسخه زیرنویس، ترجمه‌ای تحت اللفظی‌تر و وفادارتر به متن اصلی است؛ درحالی‌که دوبله سعی در نزدیکی مخاطب به دنیای متن اصلی ندارد.

۳. روش پژوهش

۳.۱. جامعه آماری

جامعه آماری در بخش دوم این پژوهش از ۲۰ دانشجو و فارغ‌التحصیل رشته مترجمی زبان انگلیسی تشکیل شده است که به ترجمه دیداری-شنیداری علاقه‌مند بوده‌اند و به صورت غیررسمی در این حوزه فعالیت داشته‌اند. از این جامعه ۹ نفر در حال تحصیل در مقطع کارشناسی و ۴ نفر در حال تحصیل در مقطع کارشناسی ارشد در رشته مترجمی زبان انگلیسی بوده‌اند و همچنین ۵ نفر فارغ‌التحصیل در مقطع کارشناسی و ۲ نفر فارغ‌التحصیل در مقطع کارشناسی ارشد از این رشته بوده‌اند.

۳.۲. روش پژوهش

پژوهش حاضر در بخش نخست رویکردی کیفی داشته و نمونه‌گیری به روش هدفمند صورت گرفته و داده‌ها به روش تحلیل محتوای قیاسی بررسی شده‌اند. روند پژوهش در بخش نخست به این صورت بوده است که ابتدا نسخه دبله و زیرنویس سه انیمیشن «قرمز شدن»، «مهاجرت» و «درون بیرون» دانلود شده و گفتگوها در بین دو نسخه دبله و زیرنویس با دقت مقایسه و بررسی شد، سپس جملات و مفاهیمی که به صورت تلویحی ترجمه شده بودند استخراج و بررسی شد تا مشخص گردد بیان تلویحی در نسخه دبله بیشتر استفاده شده است یا نسخه زیرنویس. در نهایت با توجه به تقسیم‌بندی خوش‌سلیقه و همکاران (۱۳۹۹)، جملات استخراج شده به دقت مورد بررسی قرار گرفت تا مشخص گردد بیان تلویحی در سطح محتوا، در ترجمه چه مفاهیم و مسائلی بیشتر صورت گرفته است. جملات، بررسی و بحث شده و یافته‌ها در جداول مربوطه ارائه شده است. از آنجایی که پژوهش حاضر به بررسی انیمیشن می‌پردازد و ترجمه در حوزه کودکان محسوب می‌شود، پژوهشگر به تقسیم‌بندی خوش‌سلیقه و همکاران (۱۳۹۹) «مسائل علمی و پیچیده» را نیز اضافه کرد. پژوهشگر نسخه دبله و زیرنویس انیمیشن‌های زیر را مورد بررسی قرار داد:

انیمیشن قرمز شدن (۲۰۲۲): این انیمیشن درباره‌ی بلوغ دختران است، اما نه آنگونه کلیشه‌ای که ابتدا به ذهن مخاطب می‌آید. در این انیمیشن بیشتر مسائل جسمانی بلوغ، مسائل روانی و مخصوصاً نحوه‌ی مواجهه با احساسات در نظر گرفته شده است. داستان در تورنتوی سال ۲۰۰۲ می‌گذرد، جایی که میلیون (می‌می)، دانش‌آموز ۱۳ ساله چینی-کانادایی، با وحشت متوجه می‌شود که هرگاه بیش از حد هیجان‌زده می‌شود یا تحت استرس قرار می‌گیرد، به یک پاندا قرمز غول‌پیکر تبدیل می‌شود. با این حال، اگر آرام شود، می‌تواند به حالت عادی برگردد. می‌می بعدتر متوجه می‌شود که این نتیجه یک نفرین خانوادگی قدیمی است و از نیاکانش به او رسیده اما این نفرین یک راه برای باطل شدن دارد و این راه انجام یک مراسم خاص در یک شب به خصوص است که اتفاقاً با شب برگزاری کنسرت یکی از دوستانش همزمان شده است.

انیمیشن مهاجرت (۲۰۲۳): این انیمیشن از یک برکه آرام و زیبا در دل جنگل، شروع می‌شود. در این برکه، یک خانواده تشکیل شده از ۴ اردک، در کنار هم زندگی می‌کنند. پدر خانواده یعنی مک، از وضعیت زندگی‌شان کاملاً راضی است، اما پم مادر خانواده و دو فرزند آن‌ها، اصلاً این شرایط را دوست ندارند. حالا و با این وضعیت، پم و بچه‌ها قصد دارند که مک را برای یک تعطیلات طولانی و مهاجرت به سمت جامایکا، ترغیب کنند.

انیمیشن درون و بیرون (۲۰۱۵): این انیمیشن داستان پنج احساس مختلف در ذهن دختر بچه‌ای به نام «رایلی» است که سعی می‌کنند او را برای کنار آمدن با شهر و خانه جدیدش راهنمایی کنند. این انیمیشن بر اهمیت خانواده تأکید می‌کند. رایلی به خاطر گمشدن شادی در ذهنش، تحت تأثیر خشم و نفرت قرار می‌گیرد و مرتکب اشتباهاتی می‌شود اما در نهایت با حضور غم و شادی احساس پیشمانی می‌کند.

بخش دوم این پژوهش بر اساس رویکرد توصیفی صورت گرفته است و پژوهشگر به منظور بررسی بیشتر و تایید یافته‌های کیفی و در جهت بررسی فرضیه پژوهش، ابتدا نسخه اصلی انیمیشن‌های فوق را دانلود کرده، سپس پنج گفتگو از بین سه انیمیشن مذکور را انتخاب نموده و گفتگوهای آن قسمت را از نسخه اصلی برش داده و به صورت پنج فایل ویدئویی چند ثانیه‌ای درآورده و آنها را در اختیار شرکت‌کنندگان در این پژوهش قرار داده است. در این پژوهش بیست نفر شرکت کرده‌اند که در قسمت جامعه آماری درباره آنها توضیحات لازم داده شده است. پژوهشگر به شرکت‌کنندگان دسترسی مستقیم نداشته است و فایل‌ها از طریق نرم‌افزار تلگرام در اختیار شرکت‌کنندگان قرار گرفته است. پژوهشگر شرکت‌کنندگان را به دو گروه ده نفری تقسیم‌بندی کرد. از ده نفر در گروه اول درخواست شده بود تا پنج فایل ویدئویی را ترجمه نمایند، به آنها گفته شده بود که ترجمه گفتگوهای موجود در پنج فایل ویدئویی قرار است به منظور زیرنویس مورد استفاده قرار بگیرند و به ده نفر دیگر در گروه دوم، همان پنج فایل ویدئویی داده شد و از آنها درخواست شد تا فایل‌ها را ترجمه نمایند با این تفاوت که به آنها گفته شده بود ترجمه گفتگوهای موجود در این پنج فایل ویدئویی قرار است به منظور دوبله مورد استفاده قرار بگیرند. به شرکت‌کنندگان یک هفته فرصت داده شد تا فایل‌ها را ترجمه و از طریق تلگرام ارسال کنند. از آنها درخواست شد تا خود را در جایگاه مترجم انیمیشنی در نظر بگیرند که قرار است آن انیمیشن در بستر جامعه ایرانی به نمایش دربیاید و با توجه به فرهنگ حاکم در جامعه ایران، جملات و گفتگوها را ترجمه نمایند.

شرکت‌کنندگان با رضایت و آگاهی کامل در این پژوهش شرکت کردند. پژوهشگر تمامی آنها را از روند پژوهش مطلع کرد و به آنها اطمینان خاطر داد که ترجمه آنها بدون نام و در جهت اهداف این پژوهش مورد استفاده قرار خواهد گرفت.

۴. یافته‌های پژوهش

در قسمت نخست این بخش، با توجه به بررسی گفتگوهای انیمیشن‌های مذکور، به مقایسه استفاده از بیان تلویحی در نسخه دوبله و زیرنویس آنها پرداخته شده است، سپس با توجه به نتایج بدست‌آمده، استفاده از بیان تلویحی در سطح محتوا بررسی شده است. قسمت دوم با توجه به داده‌های بدست‌آمده از ترجمه‌های شرکت‌کنندگان، به مقایسه عملکرد

مترجمان در استفاده از بیان تلویحی در ترجمه نسخه دوبله و زیرنویس انیمیشن‌ها اختصاص داده شده است و فرضیه پژوهش مورد بررسی قرار گرفته است.

۴.۱. بررسی و مقایسه استفاده از بیان تلویحی در نسخه دوبله و زیرنویس انیمیشن‌ها

جدول شماره ۴.۱.۱ در دقیقه ۰۸:۳۵ شخصیت مادر در انیمیشن قرمز شدن، به بازدیدکنندگان معبد جمله زیر را می‌گوید:

جمله اصلی	Instead of honoring God, we honor our ancestors.
دوبله	ما اینجا به اجدادمان احترام می‌گذاریم.
زیرنویس	ما در اینجا به جای ستایش خدایان، اجدادمان را ستایش می‌کنیم.

در جمله فوق، در نسخه دوبله، مفهوم جمله اصلی به صورت تلویحی بیان شده و عبارت «به جای ستایش خدایان» حذف گردیده است ولی در نسخه زیرنویس ترجمه وفادارانه صورت گرفته است.

جدول شماره ۴.۱.۲ در دقیقه ۱۱:۰۰ شخصیت مادر در انیمیشن قرمز شدن، دفتر نقاشی‌های می‌می را از دستش می‌گیرد که شامل تصاویر دختر و پسری بود که یکدیگر را در آغوش گرفته بودند و جمله زیر را به دخترش می‌گوید:

جمله اصلی	Did he do this things to you?
دوبله	می‌می این‌ها چیه؟
زیرنویس	از این کارها باهات کرده؟

در جمله فوق، در نسخه زیرنویس، ترجمه وفادارانه صورت گرفته اما در نسخه دوبله، با اشاره مادر به نقاشی‌ها، به معنای جمله اصلی تلویحاً اشاره شده است.

جدول شماره ۴.۱.۳ در دقیقه ۱۷:۰۸ شخصیت مادر در انیمیشن قرمز شدن، به گمان اینکه دخترش به بلوغ رسیده جمله زیر را می‌گوید:

جمله اصلی	God, is it? Did the red peony bloom?
دوبله	نکنه برای بدنت اتفاق خاصی افتاده!
زیرنویس	خدای من، چیز شده؟! ببینم نکنه گل قرمز شکوفه زده؟

در جمله فوق، در نسخه دوبله، به معنای عبارت در نسخه اصلی تلویحاً اشاره شده و به صورت تلویحی ترجمه شده است اما در ترجمه زیرنویس ترجمه وفادارانه صورت گرفته است. اگرچه در نسخه زبان اصلی نیز به مرحله بلوغ شخصیت دختر در انیمیشن، اشاره کاملاً مستقیم نشده بود.

جدول شماره ۴. ۱. ۴. در دقیقه ۴۶:۰۰ در انیمیشن قرمز شدن، دوست می می به نشانه اینکه از درست کردن برچسبها دستش خسته شده است جمله زیر را میگوید:

جمله اصلی	I think I'm getting Karpal tunnel.
دوبله	من دیگه دارم از گرسنگی و خستگی می میرم.
زیرنویس	من که حس می کنم سندروم تونل کارپل گرفتم. (سندرومی که بر اثر کار زیاد با دست به خصوص مچ دست ایجاد می شود).

در جمله فوق، در نسخه دوبله، عبارت «سندروم تونل کارپل» حذف گردیده و با افزودن واژه «خستگی»، به معنای نسخه اصلی تلویحاً اشاره شده است ولی در ترجمه زیرنویس ترجمه به صورت وفادارانه صورت گرفته است.

جدول شماره ۴. ۱. ۵. در دقیقه ۴۷:۰۰ در انیمیشن قرمز شدن، دوست می می در واکنش به دعوت شدنشان به مهمانی مختلط جمله زیر را میگوید:

جمله اصلی	It sounds boy girls party, are we allowed go to boy girls part?
دوبله	به نظرت بریم به این مهمونی؟ برامون خطرناک نیست!؟
زیرنویس	به نظر می‌رسه مهمونی مختلط باشه، ما اجازه داریم به مهمونی مختلط بریم!؟

در جمله فوق، در نسخه دوبله، «مهمانی مختلط» به صورت تلویحی با عنوان کلی «مهمانی» بیان شده است اما در نسخه زیرنویس ترجمه وفادارانه صورت گرفته است.

جدول شماره ۴.۱.۶. در زمان ۰۱:۰۶:۱۰ از انیمیشن قرمز شدن، یکی از شخصیت‌های معبد که از رسم و رسومات و جادو آگاهی دارد پیرمردی است که برای رهایی می‌می از پاندای قرمز درونش جمله زیر را می‌گوید:

جمله اصلی	The astral realm will be open.
دوبله	این دایره رو به سرزمین اساطیری باز می‌شود.
زیرنویس	این حلقه اثیری باز می‌شود.

در جمله فوق، در نسخه دوبله، «حلقه اثیری» به صورت تلویحی به معنای دایره‌ای که به سمت سرزمین اساطیری و افسانه‌ای باز می‌شود، بیان شده است اما در نسخه زیرنویس ترجمه وفادارانه است.

جدول شماره ۴.۱.۷. در زمان ۰۱:۱۶:۲۵ در انیمیشن قرمز شدن، می‌می در اعتراض به مادرش جمله زیر را می‌گوید:

جمله اصلی	I like loud music. I like boys.
-----------	---------------------------------

دوبله	من عاشق موسیقی با صدای بلندم. می‌خواستم پیام کنسرت.
زیرنویس	من عاشق موسیقی با صدای بلندم. من از پسر ها خوشم می‌آید.

در جمله فوق، منظور می‌می از جمله «از پسر ها خوشم می‌آید» همان پسر های خواننده است که در نسخه دوبله به صورت تلویحی با عنوان «کنسرت» بیان شده اما در نسخه زیرنویس ترجمه وفادارانه صورت گرفته است.

جدول شماره ۸. ۱. ۴. در دقیقه ۰۶:۳۰ در انیمیشن مهاجرت، شخصیت خواهر که اردک کوچکی است به خاطر رفتن یکی از دوستان برادرش از برکه جمله زیر را می‌گوید:

جمله اصلی	I'm so sorry you can't have babies with her.
دوبله	واقعا متاسفم ولی دیگه نمی‌تونی باهاش ازدواج کنی.
زیرنویس	واقعا متاسفم که نمی‌تونی ازش بچه دار بشی.

در جمله فوق، در نسخه دوبله، به جزییات جمله اصلی اشاره نشده است و به صورت تلویحی مفهوم را رسانده است اما در نسخه زیرنویس ترجمه وفادارانه است.

جدول شماره ۹. ۱. ۴. در دقیقه ۰۴:۴۹ در انیمیشن مهاجرت، شخصیت کیوتر هنگام رفتن خانواده اردک‌ها که از برکه کوچکی از مناطق دور وارد شهر شده بودند جمله زیر را می‌گوید:

جمله اصلی	Goodbye country bum kids.
دوبله	خداحافظ کدو تنبل ها
زیرنویس	خداحافظ دهاتی های کوچولو

در جمله فوق، در نسخه دوبله، عبارت «دهاتی ها» حذف شده است و ترجمه به صورت آزاد صورت گرفته است اما در نسخه زیرنویس ترجمه وفادارانه صورت گرفته است.

جدول شماره ۱۰. ۱. ۴. در دقیقه ۴۵:۰۶ در انیمیشن درون بیرون، یکی از شخصیت های درون مغز در جواب سوال عنصر شادی که از دیدن آن پسر جوان در ذهن «رایلی» متعجب شده بود جمله زیر را می گوید:

جمله اصلی	Imaginary boyfriend
دوبله	همسر رویاهاش
زیرنویس	دوست پسر خیالیش

در جمله فوق، عبارت «دوست پسر» در نسخه دوبله به صورت تلویحی با عنوان «همسر رویاهاش» بیان شده است اما در نسخه زیرنویس ترجمه وفادارانه صورت گرفته است.

جدول شماره ۱۱. ۱. ۴. در زمان ۰۱:۱۵:۳۶ در انیمیشن درون بیرون، یکی از پلیس ها به پلیس دیگری جمله زیر را می گوید:

جمله اصلی	Forget it. It's cloud town.
دوبله	فراموشش کن. حرفاش دیگه باد هواست.
زیرنویس	فراموشش کن. اینجا محله ابرهاست. (در اشاره به محله چینی‌ها در آمریکا)

در جمله فوق، در نسخه دوبله، اشاره مستقیم به معنای «محله ابرها» نشده و به صورت تلویحی بیان است اما در نسخه زیرنویس ترجمه وفادارانه صورت گرفته است و حتی توضیحی در مورد آن نیز ارائه شده است.

۴.۲. بررسی استفاده از بیان تلویحی در سطح محتوا

جدول شماره ۱. ۴.۲. ۱. تفهیم‌بندی مفاهیمی که در سطح محتوا به صورت تلویحی بیان شده‌اند.

مسائل مذهبی	مراسم و نمادهای مذهبی و دینی
مسائل فرهنگی	روابط دوستانه خارج از ازدواج مثل دوست‌پسر و دوست‌دختر اشاره به مهمانی و جشن‌های خارج از عرف اشاره به مسائل مربوط به بلوغ، اعضای بدن و اشارات جنسی سحر و جادو

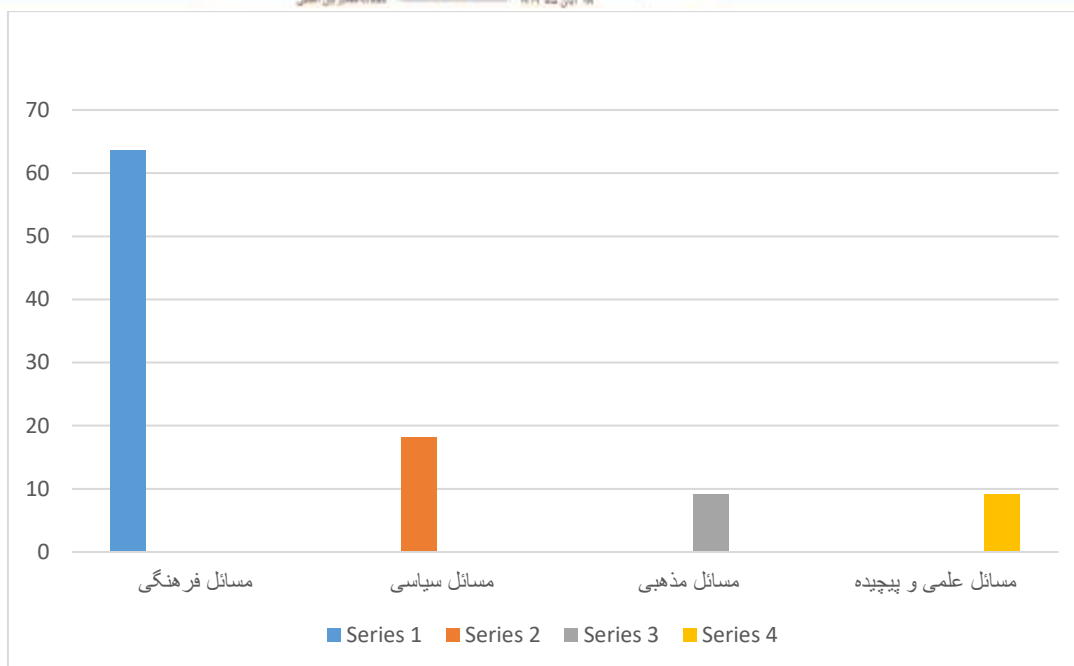

ابراز احساسات بین دو جنس مخالف	
نمادهای سیاسی کشورها و فرهنگها تمسخر نژادها، ملیت و یا محل تولد اشخاص	مسائل سیاسی
اسم بیماری‌های خاص، مفاهیم پیچیده علمی	مسائل علمی و پیچیده

جدول شماره ۲.۲.۴. فراوانی مفاهیمی که در سطح محتوا به صورت تلویحی بیان شده‌اند.

متغیرها	فراوانی
مسائل مذهبی	۹/۰۹
مسائل فرهنگی	۶۳/۶۳
مسائل سیاسی	۱۸/۱۸
مسائل علمی و پیچیده	۹/۰۹

نمودار شماره ۳.۲.۴. فراوانی مفاهیمی که در سطح محتوا به صورت تلویحی بیان شده‌اند.

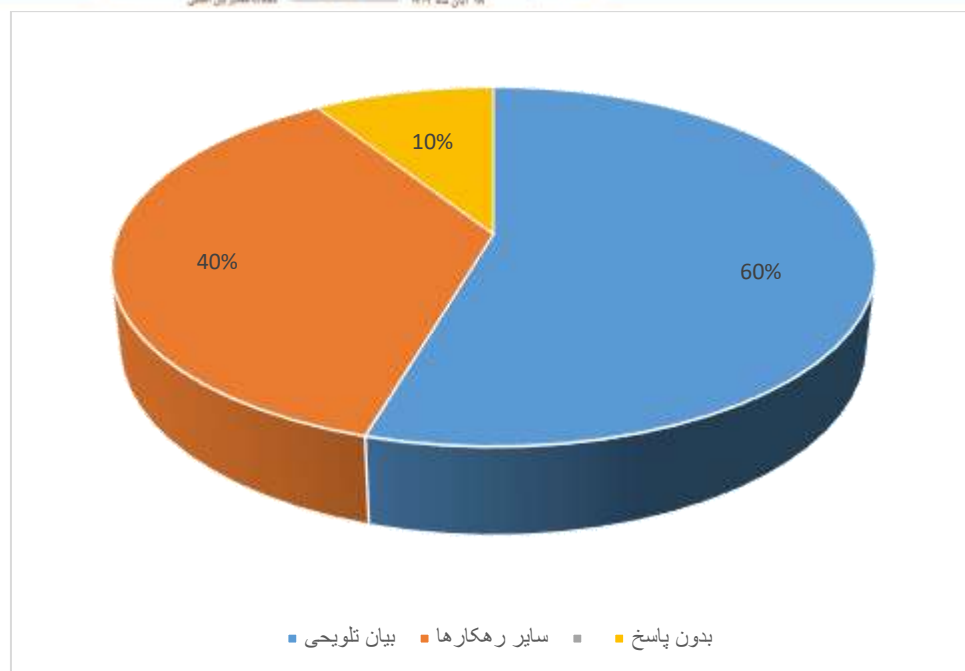
با توجه به یافته‌های بدست‌آمده از مرحله نخست پژوهش، بیشترین استفاده از بیان تلویحی در نسخه دبله صورت گرفته و نسخه زیرنویس به نسخه اصلی نزدیکتر و ترجمه وفادارانه بوده است. با توجه به جداول و نمودارهای فوق، بیشترین استفاده از بیان تلویحی به ترتیب در مسائل فرهنگی با ۶۳/۶۳ درصد، مسائل سیاسی با ۱۸/۱۸ درصد و مسائل مذهبی با ۹/۰۹ درصد و مسائل علمی و پیچیده با ۹/۰۹ درصد بوده است.

۴.۳. مقایسه عملکرد مترجمان در استفاده از بیان تلویحی در ترجمه نسخه دبله و زیرنویس انیمیشن‌ها

جدول شماره ۴.۳.۱. مترجمانی که جملات را به منظور دبله به فارسی ترجمه کردند.

راهکار	فراوانی	درصد
بیان تلویحی	۶	۶۰٪
سایر راهکارها	۳	۳۰٪
بدون پاسخ	۱	۱۰٪

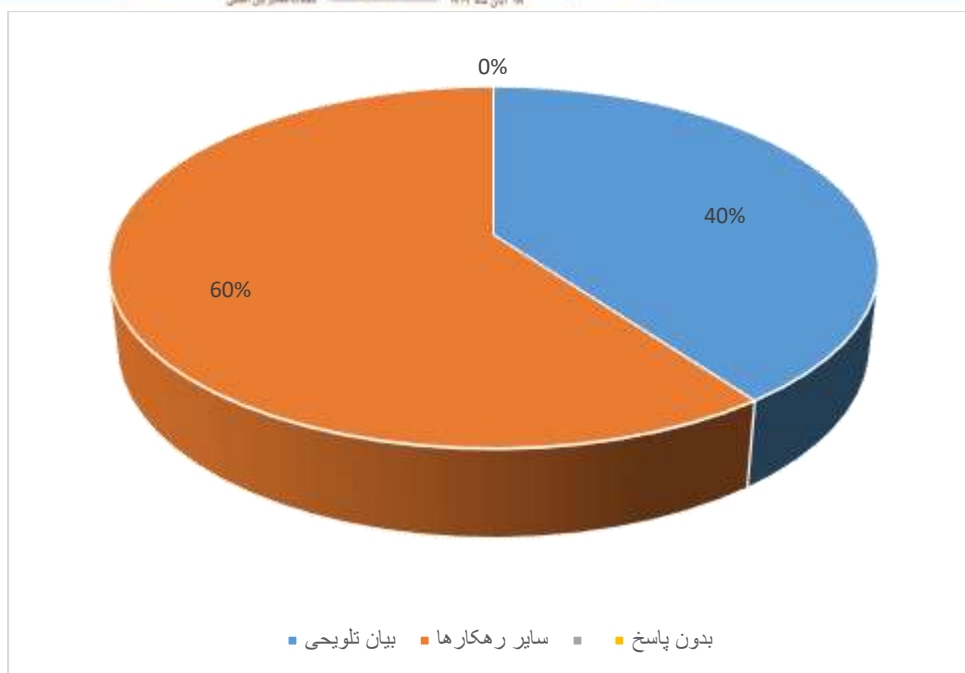
نمودار شماره ۴.۳.۲. مترجمانی که جملات را به منظور دبله به فارسی ترجمه کردند.

جدول شماره ۳.۳.۴. مترجمانی که جملات را به منظور زیرنویس به فارسی ترجمه کردند.

راهکار	فراوانی	درصد
بیان تلویحی	۴	۴۰٪
سایر راهکارها	۶	۶۰٪
بدون پاسخ	۰	۰

نمودار شماره ۴.۳.۴. مترجمانی که جملات را به منظور زیرنویس به فارسی ترجمه کردند.

در بخش دوم این پژوهش و براساس یافته‌های بدست‌آمده از ترجمه فایل‌های ویدئویی که توسط مترجمان شرکت‌کننده در این پژوهش صورت گرفت، آن دسته از مترجمانی که فایل‌ها را به منظور نسخه دبله دریافت کرده بودند نسبت به گروه دیگر که فایل‌ها را به منظور نسخه زیرنویس دریافت کرده بودند از بیان تلویحی بیشتر استفاده کردند. با توجه به جداول و نمودارهای فوق آن دسته از مترجمانی که فایل‌ها را به منظور نسخه دبله دریافت کرده بودند ۶۰ درصد از بیان تلویحی و ۳۰ درصد از سایر راهکارها در ترجمه‌هایشان استفاده کردند و ۱۰ درصد نیز بدون ترجمه بوده است. با توجه به جداول و نمودارهای فوق آن دسته از مترجمانی که فایل‌ها را به منظور نسخه زیرنویس دریافت کرده بودند ۶۰ درصد از سایر راهکارها و ۴۰ درصد از بیان تلویحی در ترجمه‌هایشان استفاده کرده بودند.

۵. بحث و نتیجه‌گیری

هدف از پژوهش حاضر این است تا با بررسی نسخه دبله و زیرنویس سه انیمیشن خارجی «قرمز شدن ۲۰۲۲»، «مهاجرت ۲۰۲۳» و «درون بیرون ۲۰۱۵»، استفاده از بیان تلویحی در ترجمه این انیمیشن‌ها از انگلیسی به فارسی را ارزیابی نماید. براساس یافته‌های بدست‌آمده از بخش نخست پژوهش حاضر، بیان تلویحی در نسخه دبله سه انیمیشن مذکور نسبت به نسخه زیرنویس بیشتر استفاده شده است. در این میان، بیشترین استفاده از بیان تلویحی در سطح محتوا در سه انیمیشن یاد شده، در زمینه مسائل و مفاهیم فرهنگی رخ داده است. و بعد از آن به ترتیب در زمینه مسائل سیاسی، مذهبی و مسائل پیچیده علمی اتفاق افتاده است. براساس بررسی‌های انجام شده در بین سه انیمیشن مذکور، در نسخه دبله انیمیشن‌ها، مترجمان رویکرد ترجمه آزاد را در پیش گرفته‌اند و در نسخه زیرنویس مترجمان ترجمه وفادارانه‌تری ارائه داده‌اند. شاید دلیل این امر این باشد که بینندگان و مخاطبان نسخه زیرنویس ممکن است تا حدودی نسبت به زبان خارجی

دانش و آگاهی داشته باشند بنابراین مترجمان تا حدود زیادی محتوای نسخه اصلی را به صورت وفادارانه ارائه دادند و ترجمه آنها به متن مبدا نزدیک بود اما نسخه دوبله به بافت فرهنگی زبان فارسی نزدیکتر بود و تابوها و هنجارهای فرهنگی در آن رعایت شده بود.

با توجه به یافته‌های بدست‌آمده از بخش دوم این پژوهش، در ترجمه‌های مترجمانی که فایل‌های ویدئویی را به منظور دوبله دریافت کرده بودند نسبت به ترجمه‌های مترجمانی که فایل‌های ویدئویی را به منظور زیرنویس دریافت کرده بودند از بیان تلویحی بیشتری استفاده شده بود. این بدان معنی است که آن دسته از مترجمانی که فایل‌ها را به منظور دوبله دریافت کرده بودند نسبت به هنجارها و فرهنگ جامعه ایرانی آگاهی کافی داشتند و ترجمه آنها با فرهنگ جامعه ایرانی سنخیت داشت. بنابراین براساس فرضیه پژوهشگر، مترجمان در نسخه دوبله انیمیشن نسبت به نسخه زیرنویس انیمیشن بیشتر تحت تاثیر فرهنگ حاکم بر جامعه ایرانی قرار داشتند و از بیان تلویحی بیشتر استفاده کردند.

پژوهش حاضر به بررسی بیان تلویحی در بین سه انیمیشن یاد شده پرداخته است پیشنهاد می‌شود علاقه‌مندان به این حوزه، به بررسی بیان تصریحی در مقایسه با بیان تلویحی در نسخه دوبله و زیرنویس انیمیشن‌های خارجی بپردازند.

فهرست منابع

- اکبری، م.، افضل، ف. (۱۴۰۰). بررسی مقابله‌ای راهکارهای ترجمه عبارت‌های طنزآمیز در زیرنویس عربی فیلم فارسی مارمولک بر پایه الگوی کیارو. پژوهش‌های زبان‌شناختی در زبان خارجی. دوره ۱۲، شماره ۴، زمستان ۱۴۰۱، ۴۷۳-۴۸۸.
- خوش‌سلیقه، م.، پاکار، الف.، خزاعی، ز. (۱۳۹۹). سیاست ممیزی در دوبله رسمی در ایران: موردپژوهی سه‌گانه پدر خوانده. مطالعات زبان و ترجمه، دوره پنجاه و سوم، شماره اول، بهار ۱۳۹۹. صص. ۱۲۹-۱۶۵.
- کریمی، س. (۱۳۹۳). بررسی ترجمه طنز در دوبله و زیرنویس انیمیشن. (پایان‌نامه کارشناسی ارشد). دانشگاه علامه طباطبائی تهران، دانشکده زبان‌های خارجی، ۱۳۹۳.
- صاعدی، الف.، حاجی‌زاده، م.، زرکوب، م.، افروز، م. (۱۳۹۸). ارزیابی شیوه‌های ترجمه عبارت‌های طنزآمیز سریال «مدیر عام» و دوبله فارسی آن براساس راهبردهای گاتلیب. دو فصلنامه پژوهش‌های ترجمه در زبان و ادبیات عربی، سال ۹، شماره ۲۱، پاییز و زمستان ۱۳۹۸.
- یارمحمدی خامنه، ر.، ایرجی، م.، شیروان، ژ. (۱۴۰۱). واکاوی عناصر ارتباط غیراستاندارد در داستان‌های ترجمه شده گروه سنی نونهال براساس دیدگاه کاربردشناسی شناختی. پژوهش‌های زبان‌شناختی در زبان‌های خارجی، دوره ۱۲، شماره ۴، زمستان ۱۴۰۱، ۴۵۸-۴۷۲.
- Abbasi, R., Bagheri, M. (2023). Implicitness in Subtitling versus Dubbing. Translation Studies, Spring 2023, Vol. 21, No. 81, pp. 8-23.
- Aminoroaya, S., & Amirian, Z. (2016). Investigating the translation of songs in Persian dubbed animated movies. Journal of Translation and Interpretation, 10(2), pp.44-68.
- Amiryousefi, m., Rezvani B., Amirian, Z. (2021). Audiovisual Translation as a Cultural Counter-Hegemonic Device: A Case Study of English-Persian Dubbed Animations. Universidad de Granada, <https://revistaseug.ugr.es/index.php/sendebat>
- Al Hamadi, N., Fareh, Sh. (2022). Explication and Implication in Arabic- English Translation of Academic Correspondence. University Of Sharjah, Sharjah- United Arab Emirates, Vol.19, No. 3, (ISSN: 1735-188X).

- Becher, V. (2011). Explicitation and Implication in Translation: A Corpus-based Study of English-German and German-English Translations of Business Texts. [Published doctoral dissertation], Hamburg University.
- Dimitriu, R. (2006). Omission in Translation. In X. Luo (Ed.), Perspectives: Studies in Translatology, Vol. III, pp. 171-183. Tsinghua University Press.
- Diaz Cintas, J. (2009). New Trends in Audiovisual Translation. (Ed.). CromWell Press: UK.
- Diaz Cintas, J. (2004). Subtitling: The Long Journey to Academic Acknowledgment. The journal of Specialized Translation. Issue 01. November 24, From http://www.jostrans.org/issue01/art_Diaz_Cintas.php
- Fajr Aryana, M., Djatmika, N. (2018). Implication and Deletion in the Translation of Band of Brothers' Subtitle and Their Effect on the Translation Quality. Journal of Language and Literature, Vol. 18 No. 1 – April 2018, ISSN: 1410-5691.
- Golami, N., Rahbar, M. (2018). Censorship Strategies in the Subtitled Version of Animated Movies from English into Persian. International Journal of Advanced Multidisciplinary Scientific Research (IJAMSR), Vol.1, Issue 4, June 2018, ISSN:2581-4281.
- Gottlieb, H. (1998). Subtitling. In M. Baker. (Ed.). Routledge encyclopedia of translation studies. pp. 244-248. London and New York: Routledge.
- Hajebi, S., Samir, A. (2022). Exploring Differences in Persian Dubbed and Subtitled Versions of the Songs in Animated Musical Movies. Journal of research in technology-based language education, Vol. 2, No. 1, Tabaran Institute of Higher Education.
- Hatim, B., & Mason, I. (1997). The translator as communicator. London and New York: Routledge.

- Hatim, B., & Munday, J. (2004). Translation: An Advanced Resource Book. Routledge.
<https://doi.org/10.4324/9780203501887>

- Ivarsson, J. & Carroll, M. (1998). Subtitling. TransEdit.

- Kamenická, R. (2007). Defining Explication in Translation. Brno Studies in English, 33, 45-57.

- Klingberg, G. (1986). Children's fiction in the hands of the translator. Lund: Boktryckeri.

- Magoon, K. (2010). Media Censorship. ABDO

- Moalemi, M., Samir, A. (2023). Investigating Iranian Translators' Subtitling and Dubbing Strategies in Translation of Allusions in the Animated Movies. Journal of Translation and Language Studies, Vol. 4, Issue 2: 60–78, DOI: <https://doi.org/10.48185/jtls.v4i2.763>

- Monsefi, R., Charkhtab. M. (2018). Ideology in Translation of Animated Cartoon Titles: Peculiarities and Anomalies. The Journal of Applied Linguistics and Applied Literature: Dynamics and Advances, Vol. 6, Issue 2, Summer and Autumn, 2018, pp. 117-128

- Pedersen, J. (2010). Audiovisual translation – in general and in Scandinavia. Perspectives, 18(1), pp. 1-22. <http://doi.org/10.1080/09076760903442423>

- Pettit, Z. (2004). The Audio-Visual Text: Subtitling and Dubbing Different Genre. Meta: Translators' Journal, vol. 49(1). pp. 25-38.

- Teboho, M., Tankiso, M. (2023). The Impact of Explication and Implication in English-Sesotho Translation Texts of Selected Financial Institutions in Lesotho. DOI: [10.4236/ojml.2023.134031](https://doi.org/10.4236/ojml.2023.134031)

- Vinay, J. P. and Darbelnet, J. (1995). Comparative Stylistics of French and English. A Methodology for Translation. Amsterdam: John Benjamins. Translated by J. C. Sager and M. J. Hamel, 1995.

- Yazdani Moghadam, M., Shahraki, S., Delarami Far, M. (2017). Explicitation in Translation: A Case of Screen Translation. Journal of Language Teaching and Research, Vol.8, No.1, pp.75-80, January 2017, DOI: <http://dx.doi.org/10.17507/jltr.0801.09>